



Reşat Yıldız

Arş. Gör. Dr., Ardahan Üniversitesi/İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Ardahan/Türkiye  
Research Assist. Dr. Ardahan University/Faculty of Humanities and Literature Sciences,  
Ardahan/Turkiye



eposta: [resatyildiz27@gmail.com](mailto:resatyildiz27@gmail.com)



<https://orcid.org/0000-0003-2791-3929>



RorID: <https://ror.org/042ejbk14>

**Atıf/Citation:** Yıldız, R. 2024. Sovyet Rusya'sı Örneği Üzerinden Tarihe Ayna Olarak Fıkralar ve Yönetimlerin Fıkralara Etkisi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 12/41, 110-124.

<https://doi.org/10.33692/avrasyad.1423116>

Makale Bilgisi / Article Information

Yayın Türü / Publication Type:	Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş Tarihi /Received:	16.01.2024
Kabul Tarihi/Accepted:	27.10.2024
Yayın Tarihi/Published:	15.12.2024

**SOVYET RUSYA'SI ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN TARİHE AYNA OLARAK  
FIKRALAR VE YÖNETİMLERİN FIKRALARA ETKİSİ**

Öz

Dil ve kültür birleşiminden doğan fıkralar, ortaya çıktıkları toplum ve dönemden izler barındırabilme yönleriyle tarihe ışık tutabilirler. Bu makale, tarihi gerçeklerin aydınlatılması noktasında fıkraların geçmişe ayna olabilme özellikleri üzerinedir. Çalışma, teori ve uygulama olmak üzere iki temel bölümden oluşacaktır. İlk bölümde konunun kuramsal ve kavramsal alt yapısı oluşturulacaktır. Daha sonra fıkraların tarihi veri olma potansiyelinin teorik alt yapısı oluşturulacaktır. Devamında uygulama bölümüne geçilerek önceki bölümleri destekleyen fıkralara yer verilerek konu somut verilerle desteklenecektir. Çalışmada fıkraların tarihi veri olabilme niteliğine değinilirken ayrıca yönetimlerin, onların oluşumundaki etkisinin de altı çizilecektir. Zira bu edebi tür, birçok durumda etki tepki yoluyla oluşur. Fıkralar, oluştuğu dönemin siyasi, sosyal, ekonomik, dini ve kültürel yapısına dair bilgileri mikro düzeyde barındırabilmektedir. Yaşanan etkinin belirgin olarak verilebilmesi adına, konu; tarih içerisinde yeni sayılabilecek ve kendine özgü niteliklere sahip olan Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti örneği üzerinden ele alınacaktır. Öncelikle fıkralarla ilgili genel bilgi verilecek, daha sonra spesifik olarak Sovyet dönemi politik yapısının fıkralarının oluşumdaki yeri üzerinde durulacaktır. Devamında, dönemi en çok yansıtan imgeler ve figürleri barındıran fıkralardan örnekler verilerek etkileşimin altı çizilecektir. Çalışmada kullanılacak fıkralar belirli oranda sosyal medya üzerinden ve konuyla ilgili bilimsel çalışmalardan derlenecektir. Böylelikle güncel ve akademik bakış açısıyla konu yansıtılmaya çalışılacaktır. Sisteme özgü niteliklerin fıkralara nasıl yansıdığı ve bu öğelerin yönetimlerin etkileri sonucunda bir tepki olarak nasıl oluştukları açıklanacaktır. Sonuç olarak makalede, her dönemin siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel ve dini yapısının anlaşılması noktasında fıkraların bir tarih inceleme aracı olabilme yönünün altı çizilecektir. Ayrıca, doğrudan ya da dolaylı olarak yönetim sistemlerinin fıkraların oluşmasında önemli bir etken olabileceğine değinilecektir.





Sovyet Rusya'sı Örneği Üzerinden Tarihe Ayna Olarak Fıkralar ve Yönetimlerin Fıkralara Etkisi

**Anahtar Kelimeler:** Sovyetler Birliği, dil, tarih, kültür, fıkralar, yönetimler.

## ANECDOTES AS A MIRROR TO HISTORY AND THE EFFECT OF GOVERNMENTS ON ANECDOTES THROUGH THE EXAMPLE OF SOVIET RUSSIA

### Abstract

Anecdotes, which are a combination of language and culture, can shed light on history by containing traces of the society and period in which they emerged. This article explores their capability to mirror the past in illuminating historical facts. The study will consist of two main parts: theory and practice. In the first part, the theoretical and conceptual infrastructure of the subject will be established. Afterwards, the theoretical background of the potential of anecdotes as historical data will be conveyed. Then, we will move on to the application section and the subject will be supported with concrete data by including anecdotes that support the previous sections. The study touches upon both the aforementioned nature of anecdotes and the influence of governments on their formation since this literary genre is formed through action and reaction in many cases. Anecdotes can contain information at a micro level on the political, social, economic, religious and cultural structure of the period in which they were created. In order to show the impact up, the present paper discusses the case of the Russian Soviet Federative Socialist Republic, which can be considered new in history and has its own unique characteristics. First of all, general information about the anecdotes will be given, and then the conditions for the formation of Soviet period anecdotes will be specifically emphasized. Afterwards, the interaction will be underlined by exemplifying anecdotes involving the images and figures that reflect the period potently. Anecdotes to be used in the present study will be compiled to a certain extent from social media and academic studies on the subject. Thus, the subject can be reflected from a current and academic perspective. The study will clarify how the system-specific characteristics are reflected in the anecdotes and how these elements are formed as a reaction to the effects of the government. As a result, the article will underline that anecdotes can be a tool for historical analysis in understanding the political, social, economic, cultural and religious structure of each period. In addition, the place of governments in the formation of anecdotes will be touched upon from a different perspective.

**Keywords:** Soviet Union, language, history, culture, anecdotes, governments.

### Giriş

Edebiyat, oluştuğu toplumun, siyasi, ekonomi, çevre, spor, iklim ve farklı sosyal faktörler bütününe etkisi ile var olur, bu durum, etkileşimden çok organik bütünlük gibidir. Edebi eseri oluşturan etkenler pozitif olabileceği gibi negatif de olabilmektedir. Sözü edilen bu etkenler bir edebi eseri oluşturan organlar gibidir. Buna bağlı olarak herhangi bir edebi eser incelendiğinde, onun oluştuğu toplumun doğası, sosyal yapısı, ekonomisi, siyasi ve kültürel bütününden farklı ipuçlarına ulaşılabilir. Dolayısıyla herhangi bir edebi çalışmaya uygun açılardan bakıldığında eserin oluştuğu dönemin tarihini bir ayna gibi





yansıttığı görülebilir. Bu makale, güldürürken düşündürülen espiri anekdot (humorous anecdote) diğer bir ifade ile Türkçe karşılığı fıkra şeklinde tanımlanan edebi türün tarihe ayna olma niteliği üzerinedir. Çalışma, fıkranın tarihe ışık tutma özelliğinin yanı sıra ayrıca yönetim sistemine hiciv yoluyla karşı duruşu ve var oluşunu karşı durduğu iktidardan nasıl sağladığı üzerinedir. Zira işlerin yolunda olduğu bir siyasi sistem içerisinde hiciv yolu ile bir karşı duruş çok da düşünülemez. Mizah, insan ve toplumun siyasal, sosyal ve ekonomik, anlamda baskı altında bulunduğu çevrelerde ortaya çıkar ve bu nükteli sözcükler ya da diğer bir ifade ile fıkralar iktidarlara karşı küçük birer silaha dönüşür. Fıkralar türerken amaçsız değildir, varlıklarının sebebi baskı uygulayan iktidara bir şekilde ulaşmak ve seslerini duyurmaktır (Uygun 2012: 76). Fıkraların var oluşları içinde bulunduğu yapıdan kaynaklandığı için o yapı hakkında bilgiye ulaşabilme adına önemli bilgiler içerir. Dolayısıyla fıkralar, tarihsel veri olabilme yönleriyle üzerinde hassasiyetle durulması gereken kısa edebi türlerdir. Bu mikro edebi tür tarih içerisinde asırlarca varlığını sürdürmüş bir medeniyetin yapısına ışık tutabileceği gibi uzun süre hüküm sürmüş bir medeniyetin kendi içerisinde kısa evrelerle yaşadığı sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel değişimleri hakkında da belirli verileri sonraki dönemlere aktarabilirler. Fransız filozof ve yazar François Marie Arouet, bilindik adıyla Voltaire, anekdotların tarihe ışık tutan yönlerini XIV. Louis Dönemi (The Age of Louis XIV.) adlı eserinin XXIII. başlığında “Anekdotlar, büyük bir tarih hasadından sonra dar alanlarda kalan başaklardır. Onlar tenhalarda kalan detaylardır, uzun süre gizli kalan küçük anlatılardır bundan dolayı anekdot adını alırlar ve önemli şahsiyetlerle ilgili olduklarında halkın dikkatini çekerler” şeklinde cümlelerle betimlemiştir (Voltaire 1901: 109-110; Gavrilova, 2009: 33). Burada şunun altını da çizmek gereklidir. Makalenin devamında açıklanacağı gibi Voltaire ya da diğer bazı batılı düşünürlerin çalışmalarında ifade edilen anekdot sözcüğü fıkra da dahil olmak üzere önemli kişi ve hadiselerle ilgili özlü sözler anlamında geniş bir anlamda kullanılır. Dolayısıyla fıkranın tarihsel veri olma niteliği ve yönetim sistemiyle etkileşimine geçmeden önce Anekdot ve Fıkra kavramlarının Türkçe, İngilizce ve Rusçada kullanımına kısaca değinmek gerekir. Zira çalışmada İngilizce ve Rusça kaynaklardan da yararlanıldığı için fıkra ya da anekdot kavramının net olarak açıklanması çalışmanın daha faydalı olmasını sağlayacaktır. Çalışmanın devamında fıkranın tarihi destekleyebilme niteliğine başka bir başlık altında değinilecektir. Sonuç bölümüne geçmeden önce çalışmanın fıkraların tarihi veri olma niteliği ve içinde bulunduğu sistemden var olma özelliğini aktarabilecek fıkra örneklerine yer verilecektir. Bu örnekler Sovyet Rusya’sı döneminden seçilecektir.

### **Anekdot Kavramı**

Yunancadan aktarılmış olan anekdot kelimesinin kökenine bakıldığında, XVII. yüzyıl Ortaçağ Latincesinde anecdota biçimiyle “basılmamış konu, yayımlanmamış öge” şeklinde kullanıldığı görülmektedir (Sinclair vd., 1998: 56-57). Türk dili ve edebiyatı alanında önemli çalışmaları olan Erman Artun (2013: 1-2), Avrupalı araştırmacıların X. yüzyılın sonunda





Sovyet Rusya'sı Örneği Üzerinden Tarihe Ayna Olarak Fıkralar ve Yönetimlerin Fıkralara Etkisi

halkın yarattığı realist, güldürücü hikâyeleri anecdotee adı altında incelediklerini ifade eder. Zaman içerisinde anekdot sözcüğü eğlenceli- beklenmedik olması, duruma bağlı olarak hikâyenin kısmi belirsizliği ve gerçeklik boyutu olmak üzere üç ayrı biçime ayrılmıştır. Genel yargı anekdot tanımının XVII. yüzyıldan sonra günümüzdeki anlamıyla kullanılmaya başladığı üzerinedir. Anekdotların başka bir sınıflandırması da konuya göre siyasi, ulusal ve sosyo-güncel olmak üzere üç alt başlık şeklindedir (Belova, 2008: 12-13; Artun, 2013: 2). Bu sınıflandırmaların yanı sıra Ukrayna-Sovyet filozof ve kültürolog Mosey Samayloviç Kagan (1921-2006) Kültürel Fenomen Olarak Anekdot (Анекдот как феномен культуры) adlı çalışmasında anekdotları, siyasi, etik ve erotik olmak üzere üç başlık altında tanımlamıştır (Kagan 2002: 3; Pankova 2005: 246).

Günümüzdeki kullanımıyla anekdot (anecdote) teriminin İngilizce, Fransızca, Rusça ve farklı dillerde bulunduğu görülmektedir. Kavramın literatürdeki kullanımına bakıldığında birkaç türün üst başlığını ifade etmektedir. Bu üst başlıklar ilham verici anekdotlar (inspirational anecdotes), uyarıcı anekdotlar (cautionary anecdotes), anımsatan anekdotlar (reminiscent anecdotes), Tanımlayıcı anekdotlar (characterising anecdotes) ve espiri anekdotlar (humorous anecdotes) olmak üzere farklı alt türleri kapsar (Literaryterms.net, t.y.). Oxfordlerner sözlüğünde anecdote “Gerçek bir kişi veya olay hakkında kısa, ilginç veya komik hikâye.” şeklinde aktarılmaktadır. Colins sözlüğündeki tanıma bakıldığında “Anekdot, olup biten bir şeyin kısa ve eğlenceli anlatımıdır.” şeklinde aktarılmıştır. Anekdot ayrıca kanıtlanamayan ancak güvenilir kısa hikâye şeklinde de tanımlanmaktadır (Oxford Learner's Dictionary, t.y. ; Collins Dictionary, t.y.).

Türkçede güldürücü anekdot (humorous anecdotes) kavramının tam karşılığı fıkradır. Anadolu'da XIX. yüzyıl sonuna kadar fıkra yerine latife kelimesi kullanılmıştır. Latife terimi Osmanlı edebiyatı içerisinde ilk olarak XVI. yüzyıldan sonra kullanılmıştır (Altunel, 2016). Fıkraların derlenip yazıldığı dergilere letaif adı verilmiştir. XIX. yüzyıl sonlarına doğru bu dergilerde letaif kelimesi ile birlikte fikarat terimi de kullanılmaya başlamıştır (Artun 2013: 1). Artun'a göre (1948-2016) fıkranın tanımı şöyledir:

“Fıkralar genellikle gerçek olaylardan hareketle ders almayı amaç edinen, temelinde az çok nükteler, mizah, yerme, eleştiri ögesi bulunan ve sözlü geleneğe yaşayan kısa anlatılardır. Halk edebiyatı ürünleri olan fıkralar, halkın içinden çıkarak, yine halk arasında sözlü geleneğe dayalı olarak ağızdan ağza aktararak yayılır. Halkın içinden çıkması nedeniyle, halk arasında yaşanmış olan olayları kaynak alır. Her fıkra türü bir yönüyle toplumdaki gerçek olayları anlatır.” (Artun 2013: 1-2).

Artun'un tanımı gerek Batılı gerekse Rus düşünürlerinkine paralel niteliktedir. Zira genel yargı fıkranın oluştuğu toplumdan damıtıldığı üzerinedir. Bu bütün içerisinde siyasi yapı ve yönetim sistemleri de eklenebilir.





Türk Dil Kurumu sözlüğünde anekdot ve fıkra sözcükleri için farklı tanımlar bulunmaktadır. Buna göre Türkçe sözlükte anekdot kelimesinin anlamı hikayecik olarak verilirken fıkra ise edebiyatta, kısa ve özlü anlatımı olan, nükteli güldürücü hikâyecik şeklinde tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, t.y.). Dolayısıyla İngilizcede anecdote kelimesi doğru kullanımdır ancak o kelimenin Türkçedeki fıkra sözcüğü yerine doğrudan transkribe edilerek kullanılması hatalıdır. Türkçede anekdot kelimesi kullanılacaksa bu durumda yukarıda ifade edildiği gibi İngilizcedeki tam karşılığı olan güldürücü/espiri anekdotlar (humorous anecdotes) tamlaması daha doğrudur.

Çalışmada örnek materyal olarak kullanılan Sovyet Rusya'sının dili olan Rusçada Anekdot sözcüğüne bakıldığında semantik olarak Türkçedeki fıkra sözcüğüyle bütünüyle örtüştüğü söylenebilir. Rusçada İngilizcede olduğu gibi espiri anekdot, ilham verici anekdot, uyarıcı anekdot, tanımlayıcı anekdot ve anımsatan anekdot şeklinde bir üst başlık olarak değil, anekdot sözcüğü tek başına espiri anekdot şeklinde anlaşılmaktadır. Anekdot sözcüğü Uşakov'un Rusça sözlüğünde "Komik, eğlenceli bir olay hakkında kurgusal, kısa bir hikâye" şeklinde tanımlanmıştır (Uşakov 1935: 40). Türkçede de sadece güldürücü kısa anlatı gibi anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada anekdot sözcüğü, İngilizcedeki espiri anekdot Türkçe ve Rusçadaki semantik karşılığı olan fıkra anlamıyla anlaşılmalıdır.

### Tarihi Veri ve Olgu Olarak Fıkralar

Olga Karlovna İlina (2009: 39) Rusya ve Büyük Britanya Kültüründe Şaka (Шутка в Культурах Великобритании и России) adlı makalesinde, şaka ve fıkraların mizah yoluyla hiciv özelliğini ve toplumdaki önemini "Bilindiği gibi fıkralar, ciddi hadiselerin şaka maskesi altında gizlendiği, hayatın değerlendirilmesinde farklı bir bakış açısı kazandıran ve karmaşık yaşam tonlarını barındıran bir mizah türüdür" şeklinde cümleler ile açıklar. İlina'nın belirttiği şaka maskesi altında gizli gerçek olguları sözü edilen tarihsel veri olarak kullanılabilen materyallerdir. Bu açıklama, yukarıda atıfta bulunulan Voltaire'in Anekdotlar büyük bir tarih hasadından sonra dar alanlarda kalan başaklardır, onlar tenhalarda kalan küçük detaylardır şeklinde düşünceleriyle doğrudan örtüşmektedir. Önemli bir sözlü edebiyat türü olan fıkraların gerçek hayatla yakından ilgisi onların insan ve toplumla ilgili her konuda yer almalarını sağlar. Fıkralarda bulunan mizah öğeleri toplumun parçasıdır (Bars, 2019: 475-476). Dolayısıyla bu edebi tür her dönemde insan ve toplumun önemli bir yansımasıdır denilebilir.

Fıkralar üzerine önemli çalışmaları olan, Efim Yakovleviç Kurganov, Tür Olarak Fıkralar (Анекдот как жанр) adlı çalışmasında, fıkralar için şu cümleleri kullanır. "Fıkralar, monolog ve diyalog arası bir türdür. Onalar, tek başına debi tür değil, başka türler içerisinde mikro türlerdir. Fıkralar, altında barınabileceği bir çatı bulduğunda giren, bulabildiği her yere ilişen serseri türlerdir" şeklinde alışılmışın dışında bir tanımlama yapmıştır. Kurganov, fıkraların mikro tür olarak içinde bulunduğu edebi türü kaleme alan yazarın bakış açısı





Sovyet Rusya'sı Örneği Üzerinden Tarihe Ayna Olarak Fıkralar ve Yönetimlerin Fıkralara Etkisi hakkında fikir verebilme yönüne de değinerek farklı bir noktadan yaklaşır. Ancak bütün olarak bakıldığında Kurganov'un da fıkraların tarihsel yönünü fazlaca önemseydiği ve onların tür olarak tasnifi üzerine eğildiği görülür (Kurganov 1997: 7-29).

Fıkra, hayatın tam merkezinden bir olayı anlatabildiği gibi, bir hadiseyi açıklama görevi de görebilir. Bu mikro tür hayatın içinden alışılmamış, zıtlıkları ortaya çıkarır, verilecek mesajı ince zekâ oyunları ile aktarır. Birçok yönüyle içinden olduğu toplumun kodlarından var olur (Alsaç & Şenocak, 2020: 132-133). Dolayısıyla bu edebi türün altı çizilmesi gereken önemli bir özelliği de toplumların yaşamlarında muhtelif alanlarda oluşan yozlaşmaya karşı güldürü yoluyla savaşılabilmek potansiyelidir. İosif Sipko, konuyla ilgili çalışmasında fıkralar yoluyla hiciv sanatının Rus kültüründeki yerini şu cümlelerle ifade eder:

“Rus kültür hayatında mecazlarla güldürü, var olan eksiklerle mücadele için kullanılan bir araç gibidir. Kuşkusuz günümüzde ele alınan konular geçmişte de ele alınmıştır. Örneğin orta çağa ait bir eser olan “Şemyakin'in Kaderi Hakkında Hikâyeler” (Povesti o Şemyakinom Sude) adlı eser, güldürü yoluyla yerme (hiciv) konusunda Rus klasiklerinde zirve yapmıştır. Puşkin şiirleri, Gogol'un hiciv eserleri ve Çehov hikâyelerinde fıkraların özüne inildiğinde, görülür ki bu sadece güldürü değil, yazarların anlam derinliklerinde ülkelerinin ve halklarının eksiklerinden dolayı çektikleri acının bir dışa vurumudur” (Sipko 2011: 102-104).

Sipko, (2011: 103) çalışmasının devamında fıkraların da diğer edebi türlerde olduğu gibi toplumun farklı yönlerini ortaya çıkarma gücüne değinirken ayrıca fıkranın sosyal öz eleştiri olduğunu da vurgular ve bu düşüncelerini destekleyen örnek fıkralara yer verir.

Fıkralar oluştukları toplum içerisinde mevcut düzene hiciv yoluyla tepki aracı olabilirken aynı zamanda o düzen içerisinden türerler. Dolayısıyla bu niteliklerine bakıldığında bir ülkenin yönetim sisteminden etkilenmeden heterojen türemeleri olanaksızdır; zira yönetim sistemi, toplumun kültürel yapısında birçok alana etki edebilmektedir. Bu etki, fiziki yapılarda, sanat dallarında, eğitimde hatta dini dokuda bile gözükebilmektedir. Sonuç olarak yönetimlerin gerek semantik gerekse biçimsel olarak edebiyat ve fıkralar üzerinde etkilerinin olması oldukça doğaldır. Ayrıca fıkraların belirli birileri tarafından üretilmişse dahi anonimleşmesi yönü vardır. Bu özellikleri ile sorumluluk almadan baskıcı sistemlere karşı eleştiri aracı olabilmektedirler. Oluştukları toplumda farklı alanlarda birikimin neticesi olan fıkraların toplum yapısı ve yönetim sisteminden beslendiği gerçeği Oksana Gavrilova'nın çalışmasında verdiği bir fıkra üzerinden şu şekilde örneklendirilebilir:

- Bildiğin yeni fıkra var mı?
- Hayır, ya senin?





- Hayır,
- Tüüh! Bu nasıl bir yönetim! (Gavrilova 2009: 27).

Örnekte görülen fıkraların oluşum alanı bulamadığı yönetim ya da düzeni yadığaması alaya alınması şeklinde yorumlanabilir. Fıkradaki bu diyalog evrensel açıdan anlaşılmalıdır, zira genel anlamda yönetimlerin farklı alanlarda halka etkisi olabilmektedir. Bu etki, fıkraların oluşumunu sağlamaktadır. Etkileşimler toplumsal karakteristiğe göre farklılık gösterse de evrensel nitelikler barındırabilir. Dolayısıyla Sovyet dönemi ya da başka herhangi bir dönem üzerinden yönetimlerin fıkralara etkisi ve bu edebi türün tarihe ışık tutabilme nitelikleri aktarılabilir zira bu özellikler farklıklar gösterse de evrenselidir.

### **Uygulama Argümanı Olarak Sovyet Rusya'sı Dönemi Fıkraları**

Fıkraların tarihsel bir veri olarak incelebileceği noktasına gelindiğinde kendine özgü nitelikleri olan Sovyet Rusya'sı dönemi, konunun anlaşılır olması açısından belirgin örnekler sunabilir. Spesifik bir dönem seçimi toplum, toplumun kendine özgü niteliklerinin belirginliği, o toplumun tarihi içerisinde belirli bir evresi gibi olgularla konuyu dönem ve niteliklerle çerçevelemesi adına önemlidir. Ayrıca böyle bir çerçeve makale içerisinde belirgin veri örnekleri elde etme ve aktarma açısından gerekliliktir denilebilir. Bu kontekste Sovyet Rusya'sı dönemi incelendiğinde fıkranın tarihi yansıma niteliği ve içinde bulunduğu sistemden türeyişi gibi özellikler daha net aktarılabilir.

Sovyetlerde fıkraların karakteristiği sadece siyaset üzerine olanlarda değil, herhangi bir alanda görülebilir. Sovyet'e özgü yapı toplumun her alanında gözüktür ancak siyasi fıkralar doğrudan sisteme eleştiri olma yönleriyle daha çarpıcıdır. Fıkraların genel anlamda hiciv gücüne ve Sovyet Rusya'sında eleştiri aracı olabilme niteliğine otoriter yönetimler üzerine çalışmaları olan İngiliz edebiyatının ünlü yazarı George Orwell'ın Komik ama Kaba Değil (Funny, But Not Vulgar) adlı bir makalesinde kullandığı "Her şaka küçük bir devrimdir" aforizması, bu edebi türün ne kadar önemli olduğunu anlatmaktadır (Orwell 2019; Smirnova 2013: 2).

Fıkraların sistem ile etkileşimi değerlendirildiğinde sistem içerisinde kendiliğinden doğan sinsi ve güçlü bir isyandır denilebilir. Bu anonim edebi tür, Sovyet iktidarının halkın yaşamını kontrol etmesine meydan okumuştur. Bazı Batılı yorumcular, siyasi fıkraların Sovyet rejimine karşı kahramanca mücadele ettiğini aktarmışlardır (Graham 2003: 9). Fıkra, sisteme karşı mücadele verirken mevcut baskıdan oluşumunu da sağlamaktadır. Sovyet Rusya'sı fıkraları çoğunlukla sistemdeki işleyiş sorunları üzerine olmuştur. Fıkralar, direniş aracı olarak görev yaparken halkın da otorite karşısındaki duyarsızlığını, yapmacık ve sahte duruşunu eleştiriyordu. Neticede fıkralar hem halkı hem de yönetime eleştiri aracı olabilmiştir (Smirnova 2013: 2-3). Sovyet döneminde bilhassa Stalin'in yönetiminde olduğu süreçte yaşanan olaylar bu açıklamalara kanıt niteliğindedir. Örneğin bazı tarihçiler her altı





Sovyet Rusya'sı Örneği Üzerinden Tarihe Ayna Olarak Fıkralar ve Yönetimlerin Fıkralara Etkisi

Sovyet vatandaşından birinin Stalin döneminde fizyolojik ya da psikolojik zulme maruz kaldığını ifade eder (Hosford, Kachurin vd. 2006: 27). Tarihçi Roy Medvedev, Stalin döneminde birçok kişinin sıradan nedenlerden dolayı GULAG kamplarına yollanarak cezalandırıldığını ifade etmiştir. Medvedev, bir demecinde Gulag kamplarındaki üç tutuklunun kendi aralarında neden orada olduklarıyla ilgili cümlelerini aktarır. Birinci kişi Gulag'da olduğunu çünkü işe beş dakika sürekli geciktiği için sabotaj ile suçlandığını belirtir. İkincisi, işe sürekli erken geldiğinden dolayı casuslukla suçlandığı için yollandığını söyler. Üçüncüsü ise sürekli vaktinde geldiğinden dolayı Batıyı takip etmekle suçlandığını ve bu nedenle tutuklandığını ifade eder (Medvedev 2024). Normal şartlarda anlatılanlar fıkra gibidir ancak dönemle ilgili bu gibi olaylar sadece fıkralarda değil günlük hayatta da yaşanmıştır. Şartların normalin dışına çıktığı bir dönemde fıkralar belirli gerçeklerden doğmuştur denilebilir. Neticede yönetimin bu fıkraları otoriteye karşı sakıncalı varsaydığı görülür ve buna dönük yasal önlemler alınmıştır. 190-1. madde ile Sovyet yönetimi hakkında kasten sahte uydurmaların yazılı ve sözlü olarak yayılması, Sovyet devletini ve sistemini itibarsızlaştırma ve küçümseme olarak kabul edilmiş, üç yıla kadar çalışma kampları ya da hapis ve belirli oranda para cezası verilmiştir (Georgieyna 2009: 17). Stalin'in yönetimi yıllarında politik fıkralar nedeniyle tutuklanma alanların sayısı oldukça çoktur. Bir oturumda sunucu, anlatan, dinleyen ve oturumda bulunanların on yıla kadar tutuklanma cezası aldığı ifade edilir (Şturman ve Tiktin 1985: 8-9). Seth Benedict Graham doktora tezinde Tarihçi Roy Medve'in bir röportajına dayandırarak sadece Stalin döneminde 200 bin kişinin Gulag kamplarına fıkralardan dolayı gönderildiğini aktarır. Bu kişilerin Stalin'in ölümünden sonra kamp görevlilerine yazılan mektupla serbest bırakıldığı belirtilir. Mektupta "Fıkra anlattıkları için hafif suçlu olarak tutuklu olanlar önce salıverilsinler" ifadelerine yer verilmiştir. Stalin sonrası bu cezalar 3 yıla kadar hafifletilmiştir (Graham, 2003: 8-9). Benzer yaklaşım 1957'de Brejnev döneminde de ortaya çıkmıştır. Basit nedenlerden dolayı tutuklanabilme ya da sistemin çeşitli olumsuz uygulamalarıyla oluşmuş olan şu fıkralar durumu açıklayabilmektedir.

Akşam bir eğlence partisinde iken adamın biri siyasi bir fıkra anlattı, düşünüyorum acaba şimdi mi ifade vermeye gitsem yoksa yarın sabaha mı bıraksam. Gece gelip aldılar! (Tiktin 1985: 270).

Hapishanede üç suçlu bir araya gelir ve tanışır, bir süre sonra kimin ne için tutuklandığını birbirlerine sorarlar. İlki "Beni Buharin'i övdüğüm için tutukladılar" der, ikincisi "Ben Buharin'i eleştirdiğim için tutuklandım" der ve üçüncüsü ikisine de üzgün gözlerle bakarak "Ben Buharin'im" der! (Kagan, 2002: 9).

Fıkralar burada olduğu gibi birçok durumda dönemin dinamikleri içerisinde oluşmuştur ve yaşanan olayları sonraki nesillere aktarmıştır. Nikolay İvanoviç Buharin Politbüro üyeliği yapmıştır ve bir süre sonra Stalin'in bazı politikalarına karşı çıktığı için







Politbüro'dan atılmıştır. Fıkırada geçtiği gibi önemli bir tarihi figür olan Nikolay İvanoviç Buharin'in yönetimde bulunması, bir süre sonra yönetimden atılması ve ayrıca tutuklanmış olması yaşanmış hadiselerdir dolayısıyla tarihle de örtüşmektedir. Nikolay İvanoviç Buharin, yönetime muhalif düştüğü için 1938'de kurşuna dizilmiştir.

Fıkırlar üzerine çalışmaları olan Lyudmila Pankova "Konu Birleşimi ve Biçim Özellikleri Yönüyle Fıkırlar" (Анекдот: Особенности формы и сюжетной композиции) adlı makalesinde Sovyet sisteminde fıkırların oluşumuna şu cümlelerle değinir:

"Sovyet insanı için fıkırlar ülkede olup bitenlerden uzaklaşmanın bir yolu idi, bu yönüyle pratikte pasif gözükmesine rağmen, felsefi bir şekilde kendine özgü bir yolla gerçek üzerine metafizik bir isyanla zafer kazanmıştır. Fıkırlar, halk yığınlarına şiirsel bir protesto imkânı vererek, ideolojik baskının hiç olmazsa kısmi olarak azalmasını sağlamıştır. Bazılarına göre, fıkırlar bu şartlarda, kitleler içerisinde yeni bir formda yayılarak, yeni ve şehre ait folklorik bir öge olarak ortaya çıkmıştır. Sovyet rejiminin totaliter bir hal almasının, fıkırların böyle eşsiz bir tür gibi gelişmesinde en büyük uyarıcı olduğunu ifade etmek gerekir" (Pankova 2005: 247).

Pankova'ya göre fıkırların düzene karşı oluşumları kırsal ya da metropollerde farklı biçimlerde olabilmektedir. Pankova, fıkıranın hangi biçimde varoluşundan çok, Sovyet Siteminin fıkırların oluşumundaki önemli uyarıcı olma niteliğinin altını çizer. Ve bu edebi olguların totaliter rejimi çökertmeye de zayıflattığını ekler (Pankova, 2005: 246-247). Dolayısıyla halkla ve sistemle bu iç içe yapı tarihi veri olabilirlik noktasında son derece önemlidir.

Sovyetler'e ait fıkırlar gerek bilimsel makalelerde gerekse sosyal medyada oldukça yaygındır. Örneğin 1981-1989 yılları arasında Amerikan Başkanlığı yapmış olan Ronald Reagen Sovyet fıkırları anlatmaları ile oldukça ünlüdür. Reagen, Gvardet İmperii adlı YouTube kanalında bir videoda Sovyet fıkırlarını topladığını ve dönemle ilgili fıkıra koleksiyonuna sahip olduğunu ifade eder. Videonun devamında bu fıkırlardan birkaçını anlatır. Sözü edilen bu fıkırlara farklı sosyal medya platformlarında karşılaşılabılır. Reagen, fıkırlardan birini dönemin lideri Mihail Sergeyeviç Gorbaçoav'a da anlattığını ve onun da gülümseyerek tepki verdiğini ifade eder (Gvardet İmperii, 2016/ Golos Ameriki, 2018). Reagen, videoda Sovyet halkının espri anlayışına övgülerde bulunurken dönemi alaya alan şu fıkırları sıralar. Bu fıkırlar Sovyet döneminin anlaşılması adına önemlidir.

Adamın biri doğrudan KGB'ye giderek papağanını kaybettiğini ifade eder.

- KGB (Devlet Güvenlik Komitesi) görevlisi adama niye polise değil de bize geldin diye sorar?

-Adam cevap verir: Ben şimdiden size papağanımın söylediği şeylere kökten katılmadığımı söylemek için geldim (Gvardet İmperii, 2016).





Bir Amerikalı ve Rus kendi ülkelerinin politikası hakkında konuşurlar. Amerikalı der ki: Bak, ben ülkemde başkanlık sarayına gidip başkanın masasına elimi vurarak "Sayın Başkan ülkeyi yönetme şekliniz benim hoşuma gitmiyor!" diyebilirim der. Rus, ben de yapabilirim der! Amerikalı şaşkınlıkla sorar: Yapabilir misin? Rus, evet der: Ben de Kremlin Sarayı'na gidip genel sekreterlik ofisinde elimi masaya vurarak, "Sayın Genel Sekreter, ben Sayın Reagan'ın ülkeyi yönetme şeklini beğenmiyorum!" diyebilirim (Gvardet İmperii, 2016).

Her iki örnekte de altı çizilen nokta dönemin siyasi niteliğidir. Fıkralardan anlaşılan tarihi not yönetimin çok da demokratik ya da konuşma özgürlüğü olan bir yapıda olmadığıdır. Muhtelif sosyal medya ya da yazılı kaynakta Sovyet sistemi üzerine fıkralar görmek mümkündür. Dora Şturman ve Sergey Tiktin'in kaleme aldığı Siyasi Fıkralar Aynasından Sovyetler Birliği (Советский Союз в зеркале политического анекдота) adlı kitabı önemli bir çalışmadır.

Sovyet sistemi ile ilgili siyasi içerikli fıkralar dışında sosyal hayatta var olan aksaklıklarla ilgili örneklerin de oldukça fazla olduğunun altını çizmek gerekir. Bu fıkralarda, gündelik yaşamın aksaklıkları ve eksiklikleri alaya alınarak aktarılır. Sistem hiciv yoluyla eleştirilir; topluma düşünme yetisi eğlence yoluyla telkin edilir.

Unutkanlığın (skleroz ) Sovyetler 'deki karşılığı nedir?

-Sovyetler'de unutkanlık, Sovyet vatandaşının alışveriş için pazara gittiğinde yolda çantasına açıp bakarak, Pazara gidiyor mu yoksa pazardan dönüyor mu sorusunu sıkıntıyla hatırlamaya başlamasıdır Şturman ve Tiktin 1985: 78).

Dönemin sosyo-ekonomik yapısına ışık tutan bu fıkra vatandaşların alım gücünün ne kadar yetersiz olduğuna işaret eder dolayısıyla dönemle ilgili tarihi bir veridir. Mevcut sistemin, farklı alanlarda dolaylı ya da doğrudan olarak halka etkisi olağandır ve doğal olarak bu etki fıkroda çok belirgin olarak gözükmektedir.

Fıkralar aynı olguya farklı seviyelerde ışık tutabilmektedir. Örneğin, toplumun sosyo-ekonomik yapısına ışık tutan başka bir fıkroda, dönemin ekonomik şartlarına göre gündelikten biraz daha üst ihtiyaç sayılabilen otomobil konu olmuştur:

SSCB' bir araba almak için 10 yıl beklemek gerekir.

Adamın biri gelip bir araba almak için parasının koyar.

- Görevli, 10 yıl sonra gelin, der
- Adam sorar, öğleden önce mi sonra mı?
- Görevli ne fark eder taa on yıl sonra değil mi!





- Adam cevap verir, öğleden önce tesisatçının gelmesi gerekiyor (Gvardet İmperii, 2016).

Örnek fıkrada dönemin şartlarında araç sahibi olmanın ne derece zor olduğu mübalağa yoluyla ifade edilirken, sosyo-ekonomik yapının farklı sınıflara etkisine de ışık tutulmaktadır. Burada başka bir önemli tarihi veri ise bürokratik sitemin olumlu ya da olumsuz anlamda işlevlerini yerine getirebilmesi üzerinedir.

Sovyet fıkralarında dönemin etkileri farklı ögeler üzerinden göze çarpar. Bunlar, zaman zaman o tarihe ait imgeler olabileceği gibi dönemin önemli siyasetçileri ve onların etkinlikleri üzerine bilgiler de olabilmektedir. Ayrıca terminoloji, düşünce sistemi, dönemin alışkanlıkları ya da bağımlılıkları fıkralarda gözükebilmektedir.

Birgün Gorbaçov fabrikada dolaşarak bir tornacının yanına gider ve ona sorar:

- Alkole karşı programımız hakkında ne düşünüyorsunuz?

- Evet, iyi gibi.

- Örneğin bu dişliyi, dolu bir kadeh sonrasında açabilir miydiniz?

- Evet çok basit.

- Peki iki taneden sonra?

- Evet çok basit.

- Ya üçten sonra?

- Görüyorsunuz ya açıyorum, diye cevap verir tornacı (Gvardet İmperii, 2016).

Fıkroda döneme ait şu gibi gerçekler bulunmaktadır. İlk göze çarpan nokta toplumun alkole düşkünlüğüdür denilebilir. Toplumdaki alkol bağımlılığı fabrikada çalışan işçinin mesai sırasında belirli miktarda alkol almış olmasına rağmen çalışmasına devam edebilmesine engel olmayacak bir seviyede gözükmektedir. Normal şartlarda bir miktar alkol tüketildiğinde çalışanın işini yapmasına engel olabilecek bir durumda işçi alaylı bir ifade ile “görüyorsunuz ya üç kadeh içmiş olarak işime devam ediyorum” der. Fıkroda alkol kullanımı ve bağımlılığının ne oranda olduğu üzerine bilgidir. Fıkra içerisinde işlenen bilgilerin tarihi veri olarak kabul görmeleri başka tarihi kaynaklarla örtüşmesiyle beraber ayrıca pekişmiş olur. Bağımlılığı önlemek adına o dönemde alınan kararlar ilgili belgeler bu veri örtüşmesi bağlamında önemli örneklerdir. Örneğin alkole karşı kampanyalar yürütülmüş, sarhoşluğun bir hayat normu olmaması üzerine yayınlar yapılmıştır. Dönemin önemli siyasetçilerinden bir olan Mihail Gorbaçov’un alkole karşı başlattığı program, o süreçle ilgili önemli bilgiler içerir. Gorbaçov, göreve geldiği ilk yıllarda ekonomik ve sosyal reformlar başlatmıştır ve bu reform yasaları içerisinde, 16 Mayıs 1985’te alkole karşı çıkartılmış birtakım yasal düzenlemeler de bulunmaktadır (Jukov 2006: 28).





Sovyet Rusya'sı Örneği Üzerinden Tarihe Ayna Olarak Fıkralar ve Yönetimlerin Fıkralara Etkisi

Sovyet dönemine özgü terminoloji barındıran, dönemin tarım, ekonomi, eğitim ya da herhangi bir sosyal ve politik konu hakkında bilgi içeren muhtelif fıkralara rastlanabilir.

Bolşevik komiser, kolhoza gider ve karşılaştığı ilk işçiye bu yıl ürün nasıldı diye sorar?

İşçi: Daha iyisi olamaz diye cevap verir.

Komiser sorar: Peki ne kadar patates topladınız?

İşçi: Yoldaş komiser; eğer bütün patatesleri bir yığın halinde bir araya toplarsak, Tanrı'nın ayaklarına kadar yetişir.

Komiser asık bir suratla cevap verir: Burası Sovyetler Birliği, burada Tanrı yok!

İşçi cevap verir: Tamamdır, Tanrı yok, patates de yok! (Gvardet İmperii, 2016).

Bu fıkrada da döneme ait birden fazla öge bulunmaktadır, örneğin Bolşevik terimi Sovyet dönemine özgü bir terimdir. Bu isim, Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi üyelerini tanımlamak için kullanılır. Diğer bir öge ise "kolhoz" kavramıdır. Kolektif tarım anlamına gelen kollektivnoe hozyaystvo (коллективное хозяйство) şeklinde iki kelimenin kısaltılmasından (Kol-Hoz) oluşan sözcük, tarımda organizasyon sağlayan bir kurumu tanımlamak için kullanılan döneme özgü bir terimdir (dic.academic.ru, t.y.). Başka bir önemli olgu ise tanrı varlığı değil emeğin ve üretimin gücüne inanan Sovyetler Birliğine özgü inanç yapısıdır. Bütün bu ögelere bakıldığında dönemin karakteri farklı yönleriyle göze çarpmaktadır. Sadece birkaç cümleden oluşan bu fıkra dahi tarihsel veri perspektifinden analiz edildiğinde, dönemin inancı, tarım alanında örgütlenme organları, bir yapı içerisinde bireylerin birbirilerine hitapları gibi çeşitli noktalarda belirli bir bilgiye ulaşılabilir. Bu bilgiler ve verilen örnekler ışığında fıkraların tarihsel veri olarak kullanım niteliği ve ne gibi etkiler altında oluştuğu anlaşılmaktadır. Genel anlamda bakıldığında, yaşamın her alanında Sovyet fıkralarının etki tepki şeklinde ortaya çıktıkları anlaşılmaktadır. Bu etkileşimin doğrudan ya da dolaylı olarak dönemin bütününe ışık tuttuğu görülebilir.

## Sonuç

Birçok disiplinin doğrudan ya da dolaylı olarak birbirinin çalışma alanına girmesi zaman zaman oldukça faydalı ve gerekli olabilmektedir. Sosyal bilimler içerisinde bu etkileşim kendiliğinden oluşmaktadır. Edebiyatın tarih, sosyoloji, psikoloji, dilbilim, çeviribilim, felsefe, filoloji ve teoloji gibi birçok bilim ile organik bütünlüğü açıkça görülmüştür. Dolayısıyla sözü edilen konular, belirli disiplinlerin çalışma alanına girerek bilimsel etkileşim yoluyla disiplinler arası bir bütünlük de oluşturabilmektedir. Makalede tarih ve edebiyata bu açıdan bakılarak edebiyatın hiciv yoluyla düşündürülen bir ögesi olan fıkraların tarihe ışık tutan birer öge olabirliğinin altı çizilmiştir. Konunun teorik alt





yapısında farklı düşünürlerin tanımları ve yaklaşımları olduğu görülmüştür. Bu tanım ve yaklaşımlar paralelinde fıkraların ortaya çıktıkları toplumdaki sosyal ve siyasal dokuyu yansıtabilme yönlerine belirli bir dönemden uygulama örnekleri verilmiştir. Diğer bir altı çizilmesi gerek kısım ise fıkraların oluşumunda yönetim sistemlerinin ne oranda etkin olabileceğinin aktarılmış olmasıdır. Böylece çalışmada ayrıca fıkraların sistemlerle doğrudan etkileşimi belirlemiş fıkra örnekleri üzerinden açıklanmıştır.

Sonuç olarak fıkraların, oluştukları zaman diliminde, yönetim sistemlerinin, siyasi yapının, sosyal ve ekonomik yapının olumlu ve olumsuz bütün yönlerini ortaya koyduğu görülmüştür. Verilen örneklerde gerek tarihi veri olarak kullanılabilme gerekse fıkranın sistemle etkileşimine özgü terminolojik tespitler yapılmıştır. Fıkraların, yönetim sistemlerinin gerek topluma gerekse bireye etkilerini çoğunlukla anonim olarak kendinden sonraki döneme taşıdığı söylenebilir. Tarihi veri şeklinde değerlendirildiğinde bu ögeler, küçük tarihsel birikintiler gibi tanımlanabilirler. Böylelikle makalede, Efim Yakovleviç Kurganov'un (1997: 7-29) tanımıyla edebiyatta "mikro tür" olan fıkralar aracılığıyla siyasi, dini, sosyolojik ve ekonomik açıdan tarihsel tespitlerin yapılabilirliği örneklerle aktarılmıştır. Bu maksatla çalışmanın birçok noktasında fıkraların buldukları dönemin doğal bir yansıması olabilirliği oldukça belirgin verilerin elde edildiği Sovyet dönemi üzerinden aktarılmıştır. Çalışma, konunun çerçevesinin çizilmesi adına belirli bir dönem üzerinden incelenmiştir, ancak burada vurgulanması gereken önemli nokta fıkraların herhangi bir dönem incelemesinde önemli bir tarihi veri olarak kullanılabilme potansiyelidir. Neticede, belirli bir dönem için fıkranın veri olabilme niteliği değerlendirilerek verilen örnek bilgilerin evrensel anlamda herhangi bir toplumun tarihsel incelemesinde kullanılabileceği söylenebilir.

## Kaynakça

- Altunel, İ. (2016). Latife. TDV İslâm Ansiklopedisi. <https://islamansiklopedisi.org.tr/>. (Erişim tarihi: 10 Haziran 2024).
- Alsaç, F., Şenocak, E. (2010). "İncili Çavuş Fıkralarında Kış/Taşlama Miti". Millî Folklor 16, (127): 131-142.
- Artun, E. (2013). "Çukurova Yerel Fıkra Tiplerinin Türk Fıkra Anlatma Geleneğindeki Yeri". Çukurova Türkoloji Araştırmaları Dergisi (17910): 1-24.
- Bars, M. E. (2019). "Sanal Dünyada Halk Mizahının Gülen/Güldüren Yüzü: Siyasi Fıkralar". folklor/edebiyat 25, (99): 471-489.
- Belova, N. A. (2008). Literaturniy anekdot russkoy proze i periodike perviy trety XI V. Nijnevortovsk: İzd. nijnevortovskogo gosudarstvennogo gumaniternogo universtiteta.
- Gavrilova, O. (2009). Formen des russischen humors. aspekte der übersetzungsproblematik bei russischen Witzen ins Deutsche. (Magistra der Philosophie). University of Vienna. Vienna.





Sovyet Rusya'sı Örneği Üzerinden Tarihe Ayna Olarak Fıkralar ve Yönetimlerin Fıkralara Etkisi

- Georgieyna, O. Ye. (2009). *Disidentstvo kak političeskaya forma protestnaya dvijeniya v SSSR i osobennosti privileçeniya inokomislyaşçih k yuridiçeskoy otvestvennosti (seredina 1960-h – seredina 1980-h gg) istoriko-pravovoe issledovanie. Avtoreferat disertatsii na soiskaniye uçyonoy stepeni kandidata yurideçeskih nauk.* Krasnadar: Kubanskiy gosudarstvennyy agrarnyy universitet.
- Graham, S. B. (2003). *A Cultural Analysis of the Russo-Soviet Anekdot.* (PhD. Dissertation). University of Pittsburgh Faculty of Arts and Sciences. Pittsburgh.
- Hosford, D., Kachurin J. P., Lamont, T. (2006). *GULAG: Soviet Prison Camps and Their Legacy.* Massachusetts: A Project of the National Park Service and the National Resource Center for Russian, East European and Central Asian Studies, Harvard University.
- İlina, O. K. (2009). “Şutka v kulturah velikabritanii i Rossii”. *Sedmoy mejvuzovskiy seminar po lingvostranovedeniyu; sb. statey, Natsionalniye osobennosti yumora, MGU.institut mejdunarodnih otnoşeniyah* 2 (2): 38-50.
- Jukov, V. Yu. (2006). *Noveşşaya istoriya Rosii perestroyka i perehodnoy period 1985-2005.* Sankt-Peterburg: Federalnogo agenstvo po obrazovaniyu.
- Kagan, M. S. (2002). “Anekdot kak fenomen kult”. *Material kruglogo stola sankt-peterburgskoye filosofskoye obşestvo* (16): 5-16.
- Kurganov, E. Ya. (1997). *Anekdot kak janr. Sankt-Peterburg: Sovremennaya zapadnaya russistika.*
- Medvedev, R. A. (2024). Roy Aleksandrovich Medvedev Quotes. [https://www.goodreads.com/author/quotes/191517.Roy\\_Aleksandrovich\\_Medvedev](https://www.goodreads.com/author/quotes/191517.Roy_Aleksandrovich_Medvedev).
- Orwell, G. (2019.12.29). *Funny, but not vulgar.* <https://orwell.ru/>.
- Pankova, L. (2005). “Anekdot: osobennosti formı syujetnoy kompozitsii. Odessa: Odeskıy Natsionalnyy Universitet”. *Collected scientific articles on the philosophy and the philology* (7). 242-249.
- Sipko, İ. Y. (2011). “Lingvokulturologiya russkogo smeha kak samoironiya”. *Natsionalna biblioteka Ukrainı Visnik horkovskogo natsionalnogo universiteta imeni V. N. Karazina.* 940 (41): 102-107.
- Smirnova, M. H. (2013). *Community through comedy: cultural consciousness in the russian soviet anekdot.* Maryland University Faculty of Philosophy, PhD. Dissertation.
- Şturman, D., Tikin C. (1985). *The Soviet Union Through the Prism of the Political Anecdote.* London: Overseas Publications Interchange.
- Uşakov, (1935). *Tolkoviy slovar Russkogo yazıka.* Moskva: Gosudarstvennyy institus sovetskogo. Sovetskaya entsiklopediya.
- Uygun, İ. (2012), *Tanrısal ve Siyasal İktidara Karşı Üretilen Fıkralarda “Dokunma” İşlevi,* Milli Folklor, C.24, S.96, s.74-83.
- Voltaire, F. M. A. (1901). *The Age of Louis XIV.* New York: Copyright, by E. R. Dumont.
- Collins Dictionary. (t.y.). *Anecdote.* İçinde [collinsdictionary](https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english). Erişim tarihi: Haziran 7, 2024, <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english>.
- Dic.academic.ru. (t. y.). *Bolşeviki, kolhoz.* <https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc1p/8902>. Erişim tarihi: Haziran 5, 2024.





Golos Ameriki, (2018 1 Nisan). Ronald Reagen i sovetskie anekdotı [video]. YouTube. <https://youtu.be/ewAKTUBWXus?si=JzNrG-qix09r5O1w>.

Gvardet İmperii, (2016, 2 Mayıs). Ronald Reagen raskazıvayet sovetskie anekdotı [video]. YouTube. <https://youtu.be/iLyyzJr48Rc?si=9GmC4LfC8NYnitRd>.

Literaryterms.net (t.y). anecdote. <https://literaryterms.net/anecdote/>. Erişim tarihi: Haziran 8, 2024.

Oxford Learner's Dictionary.(t.y.). Anecdote. İçinde Oxford Learner's Dictionary. Erişim tarihi: Haziran 7, 2024, <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/us/definition>

Türk Dil Kurumu Sözlükleri. (t.y.). Anekdot/Fıkra. İçinde Güncel Türkçe sözlük. Erişim tarihi: Haziran 10, 2024, <https://sozluk.gov.tr/>.

